

כ"ק ת"ק תשס"ה

כ"ס"ז

אזכור נוסף

1) בענין

THE EXODUS FROM EGYPT

When the non-Jewish world, and even those of the Jewish world who have strayed from the Jewish way of life, challenge the observant and practicing Jew: You, who like us, live in a materialistic world, in the midst of a highly competitive society, facing a desperate struggle for economic survival, how can you escape subservience to the idolatry of the land (be it the dollar, or the fear to be "different", etc.)? How can you adhere to a code of 613 precepts which "burden" your life and limit your competitiveness at every side and turn?

The answer is—*Yetzias Mitzraim* (departure from Egypt) provides the clue.

One of the fundamental features of the *Yetzias Mitzraim* message is the unlimited *Bitachon*—the absolute reliance on Divine Providence—which found such poignant expression in the historic event of the Exodus from Egypt. A whole people, men, women and children, several million in number, eagerly leave a well-settled and prosperous country, with all its fleshpots and material blessings, and go out on a long and perilous journey, without provision, but with absolute reliance on the word of G-d coming through *Moshe Rabeinu*.

And as in the case of *Yetzias Mitzraim*, when the Jews responded to the Divine call and precepts, disregarding so-called rational considerations, and breaking with the negative past, it turned out that precisely the application of this principle in actual life was the road to their true happiness, and not only spiritually (receiving the Torah and becoming the G-d chosen people and holy nation), but also materially (in coming to the Promised Land, flowing with milk and honey).

So it is also today and always. By virtue of the Divine Law, which is called *Toras Chayim*, the Law of Life, and the *Mitzvos*, whereby Jews live and experience in daily life, regardless of how the past had been, the Jew attaches himself to the Creator and Master of the World, and liberates himself from all "natural" restrictions and limitations, and attains his true happiness, materially and spiritually.

Excerpt from a Letter written by the Rebbe on 11 Nissan 5721

פרשת בא

2) אהרן

יציאת מצרים - גילוי אחדות הבורא

"ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלהו. וכו' צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו."

במצוות עשיית קרבן הפסח מקבלים בני ישראל הנחיות מדויקות וכוורות איך וכיצד לעשות את הקרבן, על הקרבן להיות מובא דווקא בחבורה אחת ולא בב' חבורות. הקרבן צריך להצלות כשהוא שלם ולא מבוטר. הקרבן נאכל ביחד עם המצה והמרור. ובאמת מה כל כך משנה הצורה בה יעשה הקרבן, מה כל זה בא ללמד אותנו? מה זה משנה חבורה אחת או שניים? ומה העניין בתוספות של המצה והמרור דווקא ביחד עם הקרבן?

ביציאת מצרים הקב"ה בונה תהליך לשעה ולדורות לעם ישראל ולכל אומות העולם, הקב"ה מראה את כחו ושליטתו בכל מרכיבי הבריאה, ולא לחינם הקב"ה מראה את כחו וגבורתו, אלא הכל כדי שאם ביום מן הימים יקום כופר כזה או אחר ויכפור באלקותו ית', יבואו כל אותם מעשי הגבורות ה' במצרים ויכחישו אותו, שהנה הקב"ה שולט במים שבמאמרו וצויו נהפכו לדם, שהקב"ה שולט בשמים באש ובמים שהרי שבמאמרו וצויו השמים ממטירים ברד שבתוכו אש, בצויו המים והאש עושים שלום ודרים בכפיפה אחת, בצויו החיות נכנסות שלא כהרגלם בערבוביה למקום ישוב. וכן הלאה בכל מכה ומכה מראה הקב"ה לשעה ולדורות שהוא ורק הוא הבעל הבית היחיד על כל הבריאה המורכבת והעניקת שפרוסה לענינו. במצב זה אין אותם האפיקוסים יכולים לטעון לא ידענו או לא שמענו שהקב"ה הוא השולט היחיד, כי הקב"ה עושה את כל נפלאותיו לעיני כל העולם, וגם לעיני האפיקורסים של שנות האלפיים הקב"ה מגלה את אותם פפירוסים (מגילות אבן שנכתבו בתקופת הפרעונים) שמתארים בדיוק נמוץ את עשרת המכות כפי שמתואר בתורה הקדושה.

ועם ישראל מאמינים בני מאמינים עושינו את ציווי הבורא מגלים ומלמדים את כולם שהם מאמינים באלקותו ית' שהתגלתה בארץ מצרים.

1)

(4) חוק 50

(3) עמ

משרשי המצוה. לומר נפי מצרים כמו שקמנו
 באחרות. וגם זה גנע מן השרש הנזכר. שאין כבוד
 לבני מלכים ויוצאי ארץ לגרר העצמות ולשקבם
 ככלבים. לא זאת לעשות ככה. כי אם לענין הקם
 הרצבים. ועל כן בתחלת בואנו להיות סגלת כל
 העמים ממלכת פהנים וגוי קדוש. ובכל שנה ושנה
 באותו הזמן. ראוי לנו לעשות מעשים המראים לנו
 המצלה הגדולה שקלינו לה באותה שנה. ומתוך
 המצוה והדמיון שאנחנו עושים. נקבע בנפשותינו
 הדבר לעולם. ואל תחשב בני לתפש על דברי ולומר:
 ואלמה יצוה אותנו תשם ותקבר לעשות כל אלה
 לזכרון אותו הנס. והלא בזכרון אחר יעלה הדבר
 בפחשקתנו ולא ישכח מפי ורענו? דע. כי לא מחקמה
 מתפשני על זה. ומתשבת הנער ישיאך לנבר פן.
 ועתה בני. אם בינה שמעה זאת. ומטה אונף ושמע.
 16 אלמדך להוציל בתורה ובמצות. דע. כי האדם נפצל
 כפי פעולותיו. ולבו וכל מחשבותיו תמיד אחר מצויו
 שהוא עוסק בהם אם טוב ואם רע. ואפילו רשע גמור
 בלבבו וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום. אם
 יצרה רוחו וישים השקדלותו ויעסקו בהתמדה
 בתורה ובמצות. ואפילו שלא לשם שמים. מיד ינטה
 אל הטוב. ומתוך שלא לשמה בא לשמה. ובכח
 מצויו ימית היצר הרע. כי אחרי הפעולות נמשכים
 התקבות. ואפילו אם יהיה אדם צדיק גמור ולבבו ישר
 ותמים. תפץ בתורה ובמצות. אם אולי יעסק תמיד
 בדברים של רפי. כאלו האמר דרך משל שהכריחו
 26 הקלף ומנהו באמנות רעה. באמת אם כל עסקו תמיד
 כל היום באותה אמנות. ושוב לזמן מן הזמנים מצדקת
 לבו להיות רשע גמור. כי ירוצ הדבר ואמת שקל
 האדם נפצל כפי פעולותיו. כמו שאמרנו. ועל כן
 31 אמרו חכמים דל: רעה הקביה לזכות את ישראל.
 לפיכך הרפה להם תורה ומצות. כדי לתפוס בהן
 כל מחשבותינו ולהיות בהן כל עסקינו להיטיב לנו
 באחריתנו. כי מתוך הפעולות הטובות אנחנו נפצלים
 להיות טובים וזוכים לחיי עד. ורמזו ז"ל על זה.
 36 באמרם (מנחות מ"ג ב): כל מי שיש לו מזונה בפתחו
 וציצית בבגדו ותפלין בראשו. מקטת לו שלא יתקא.
 לפי שאלו מצות תמידיות. ונפצל בהן תמיד. לכן
 אתה ראה גם ראה. מה מלאכתך ועסקך. כי אמריהם
 תמשך ואתה לא תמשכם. ואל יבטיחך יצרך לומר:
 41 אחרי היות לבי שלם ותמים באמנות אלהים. מה
 הפסד יש כי אתענג לפעמים בתענוגי אנשים לשבת
 בשוקים וברחובות. להתלוצץ עם הלצים. ולדבר
 צחות. וכיוצא באלו הדברים שאין מביאין עליהן
 אשמות ומסאות. הלא גם לי לבב כמו הסקני עכה

הם מביאים את הקרבן בתבורה אחת שלימה, וצולים את הקרבן בשלמות
 שבכך אנו מסמלים ומראים לעיני כל העולם שאנו עם אחד המאמין
 באל אחד ויחיד שאין עוד כח אחר זולתו. ולמרות שיהיו אנשים שלא
 כ"כ יבינו את ה"פרנציפ" או את הטעם והסבה המסתתרת מאחרי עשיית
 המצווה, למרות שיהיו אנשים שלא יבינו וישאלו מה זה משנה אם אני
 אוכל את הקרבן ביחיד או בצבור, מה זה משנה אם אני עושה את
 המצווה בדיוק כפי שהיא מופיעה כתורה או בשינויים "קלים", לכל
 האנשים האלו אנו נקום ונאמר נכון אנו לא תמיד מבינים מהי הסבה
 לעשייה דווקא כך או אחרת אך מ"מ אני יעשה דווקא כך כי כך הוא
 רצון הבורא ורצוני להמליך את הבורא עלי ללא שאלת שאלות, המלך
 11 גוזר ואני שזכיתי להיות עבדו מקיים.
 מואיך אנו אוכלים עם אותו קרבן את המצה והמרור, שהם הינם שני
 סמלים הסותרים זה את זה, המרור מסמל את השעבוד האדם שאוכל את
 המרור הוא מרגיש את החריפות או המרירות בפיו המרור משאיר חותם
 צורב בפיו כמו שהמצרי המכה את היהודי השאיר חותם צורב בגופו. ואילו
 16 המצה היא טפלה אין בה שום תכלין, המצה היא סמל החירות היא לא
 משאירה שום רושם כפה כמו אדם שתופשי לגמרי מכל עול של בני אדם
 שאין מי שמשאיר עליו את "חותמו". באכילת שני הסימנים הסותרים זה
 את זה אנו אומרים לאותם אפיקורסים הטוענים שח"ו שני כחות בבריאה
 21 ששהרי איך יתכן שאותו כח שמיצר את השמחה בעולם אותו כח ייצר את
 העצבות בעולם, אנו כורכים ואוכלים את המצה והמרור יחדיו ואומרים
 להם כן זה אותו כח והקב"ה הוא מקור הטוב וממנו יוצא רק טוב לעולם
 רק שלעינינו הקטנות מה שמסמל המרור נראה כרע אך האמת בבריאה
 הנפלאה שברא הבורא ית' אין רע יש רק טוב שלא תמיד יש לנו את הזכות
 26 לראות את אותו טוב ורק לעינינו נראה כרע.
 בזמן הזה בו יצאנו ממצרים גילה הקב"ה את יחידותו בעולם זהו
 הזמן המתאים ביותר שאנו עם ה' נעשה ונעסוק במצוותיו המגלים לעין
 כל את אמונתנו באל אחד ויחיד שאין זולתו.
 (גבורות ה' פ' לו).

ומתגיהם. ומדוע ומשכונני הם אמריהם? אל בני
 השמר מפניהם. פן תלכד ברשתם. רבים שתו מתוך
 כך כוס הרצלתם ואתה את נפשך תציל ואמר דעתך
 זה אל יקשה עליך מצוה רבוי המצות בעיני ובינו
 נסי מצרים. שהם עמוד גדול בתורתנו. כי ברבוי
 51 מצוותיהם. נתפצל אל הדבר. כמו שאמרנו.

6) אצל חכמה

5) כולל (3) Me רב
על דעת

"ועצם לא תשברו בו" (י.ב. נו)

"בו -- בכשר ולא בפסול" (פסחים פג.)

יג, ח והגדרת לבנה ביום ההוא (לאמר, בעבור זה) עשה ה' לי בצאתי מצרים.

יש להתבונן - כותב הגאון בעל "חת"ם סופר" באחת מדרשותיו - על מה שיחד הקב"ה מצוה זו לגבי פסת, מה שלא מצינו בשום מצוה אחרת, וגם על מה שמרמזו הדין שנאמר באיסור שבירת העצם - "בכשר ולא בפסול".

והוא מפרש זאת בדרך דרוש, על פי מה שמצינו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים לה, י): "כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך מציל עני מחזק ממנו", וכן אמר (תהלים לד, כא): "שומר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה" - בשני פסוקים אלו מתייחס דוד רק לעצמותיו, ואילו בפסוק אחר הוא אומר (תהלים קג, א): "ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו" - וכוונתו לנפש, למעיים ולכל האיברים, ולמה בפסוקים לעיל הזכיר רק את העצמות ולא את שאר האיברים?

אלא, שלמה המלך אמר (משלי כה, כו): "מעין נרפש מקור משחת צדיק מיו לפני רשע", ופירש רבינו בחיי (בפרשת וישלח), שפירוש הפסוק הוא בסדר ההפוך. דהיינו: מה שהצדיק מט לפני הרשע הוא דומה למעין נרפש ומקור משחת, וכוונתו לומר שכמו מעין זה שנעשה עכור בטיט ובשאר דברים המעורבים בו ובכל זאת סופו שמימיו יחזרו להיות צלולים, על ידי שהדברים המעורבים בהם יפלו למטה והמים העליונים יישארו צלולים - כך גם צדיק המט לפני רשע בכל זאת סופו שיוצלל ויעלה למעלה בעוד הרשע ייפול למטה. והראייה לזה - מעשה פרעה וישראל ומעשה מרדכי והמן. ואכן, מכל אלו למדנו שהצדיקים אינם מובטחים בעולם הזה, אבל דבר בטוח הוא שהצדיק לא ימוט למטה עד שלא תהיה לו תקומה בפני הרשע - כי אף אם לא יישארו ממנו אלא העצמות, בדרך משל, לבסוף יעלה למעלה, כדרך המעיין העכור.

משום כך, כאשר דוד המלך דיבר על גלותן של ישראל, אמר "כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך מציל עני מחזק ממנו", דהיינו: שאף בגלות, בשיא שפל המדינה, אנו בטוחים שישמור את עצמותינו שלא נאבד לגברי ויבוא יום שנעלה למעלה, כדרך המעיין. לעומת זאת, בפסוק "ברכי נפשי את ה'" דיבר דוד על מעלתם של ישראל כאשר יישבו בארצם, בשלווה וללא פחד, ולכן אמר "ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו"!

מעשה נשוב לעניינינו. בני ישראל במצרים היו מושפלים לגמרי, מסובלים בעבודת פרך כאשר בניהם מושלכים ליאור, ולמרות כל זאת לא אבד עם ישראל, ואדרבה, סופם היה שיצאו ביד רמה וברכוש רב. ולכן במצוה הראשונה שצוה להם הקב"ה במצרים, צוה עליהם לעשות את הפסח באופן של "ועצם לא תשברו בו" - שמכאן תהיה ראייה לכל הצדיקים בכל הדורות ובכל הגלויות, שאף אם ימוטו בפני הרשעים, בכל זאת עצמותיהם יישארו וסופם שיעלו שוב למעלה.

ועל כך רמזו חז"ל באמרם "בכשר ולא בפסול", דהיינו שרק לאדם כשר יש בטחון שלא יישברו עצמותיו, אבל אדם פסול, שהוא רשע, אין בטחון שיישארו עצמותיו, אלא אדרבה - אם נפל ייפול ויימחה שמו מן הארץ. הבטחה זו לא נאמרה אלא לצדיקים וישרי לב!

דרשות חת"ם סופר - חלק ב', דף רסז

על דרך צחות יש לפרש: לאחד שהשיא בתו לעלם בעדי עדיים, בדירה נאה וכל מחסורו עליו. ושמחה אשתו - אם הבת - כי בתה מצאה מנוחה בית אישה. ויאמר לה בעלה, לא כן, כי מה יעשה הבן עתה שיחטא לאשתו?! אימתי אני רואה כי עמלי היה לתועלת ובתי מצאה אוהב נאמן, כי ידאג לפרנסתה ובנפשו יביא לחמה, או אבין כי כדי היה עמלי עליו. כי אף כי נצטוו ישראל תיכף בפסח ומצה, אין זה עיקר התכלית אשר ישיירו את מצוות השם יתברך בעוד המה

נשואים על כנפי נשרים ומסובבים בעמוד ענן, ואוכלים מן וישותים מי באר. רק כאשר יבוא אל הארץ, ויבחדש הוה"ה, עת הקציר, תשמור את התג הזה, או תראה כי כדאי היו הנסים והנפלאות אשר עשיתי בעת הוציא אותך מצרים. וזה, "בעבור זה" - שאתה עמל זורע וקוצר ושומר מצות ה' - "עשה לי ה' בצאתי מצרים", והשכילו רבותינו לבאר יותר הפקת רצון השם יתברך, אשר בעת הגלות, עת העם יוכו עבור התורה, ואין לפניהם פסת, רק מצה זמרור לבד, והם שומרים נשמרת השם יתברך, "בעבור זה" - לא אכרתיו אלא בשעה שמצה זמרור מונחים לפניך, ולא פסת, שהם בגלות, בזמן שאין פסת, ובכל זאת הם נקיימים כל חוקות התג כהלכתו - "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי מצרים", והבו.

יג) וכל פטר חמר תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו. למה דוקא חמור? ביארו לנו חז"ל, שהמצרים דומים לחמור ובי לשה. ועדין הדבר צריך ביאור, עריפה זו בפטר חמור למה היא באה? ומה תועלת בה? וי"ל שב' טעמים לקדושת הבכור: א) לזכור את אשר הכה ה' בכורי מצרים מבכור אדם עד בכור בהמה; ב) שהציל ה' את בכורי ישראל ולא מת מבכורי ישראל אף בכור אחד.

לא בכור אדם ולא בכור בהמה. והנה לזכר הצלת בכורי ישראל צוה ה' לפדור בכורי ישראל בה' סלעים ולתת אותם לכהנים ובכור בהמה תורה לתת לכה ולתקריבו שלמים, ובנוגע לזכירת השנייה

מכת בכורות מצרים, צוה ה' אותנו להנציחה על פטר חמור, שהמצרי נדמו לחמור, וכאמור: "ובכשר חמורי בשרם" (יהוהאל כ"ג), ומכיון שזוהו זכ למגפת הבכורים, הלא צריך היה לערו כל פטר חמור, אלא שהם הקב"ה מונגם של ישראל וצוה לפדות פטר חמור בשה ולתת את השה לכהן (ומכיון שאין תמינה האנושית, לפיכך אמרו חז"ל שאמירת הפדוה גזרת פטר חמור בשה) אפי' ואם לא תפדה וערפתו, שיהיו

7) ס"ט ז' א"י ס"ט

6) מברך אשר קדשנו ב...
בפנימה הקדש ליה לא מברכין נכ
כן לחתימה בבור ביום עהארם לכת
כמו בפדיון פטר חנוכה ובפדיון בבור
אדם וזרין דלון מברך אלא בשמאל
בידו ממה שהיה קודם ונתן מידי
אחריה החזיו משאל' בחתימת בבור
דעתו טוב לכת' ולא בשאר בידו
ליום מהקדושה ולכן זה מספיק לי

למכל מקום למה לא יברך על האטום דמה לי בכך שלא בשאר בידו כיון דמכל מקום מקיים פלוגתא דה"ה ונבא לי דלון שייך ברכה
אלא במה בשופה האדם משלו על זה מברך שוכה לעשות מכלו לזון היתום ב"ה משאל' בבור דמשולם לא היה לפרטל זכות זו דמשולד
הוא כי גזל דרממנא וזהו בלולו לא נולד לו אחר הבגרה אלא בלולו נולד בבית כהן מפדיון דרממנא זכה לו בכך כמ"ס כל פטר רחם לי
הוא ט"ז אין שייך לברך כי הוא אינו טובה כלום מתמונתו משאל' בפדיון פטר חנוכה וזכור [ה"ס] שהוא טוחן מתמונת בור ט"ז הוא מברך
בפיר על מנהג זה כן נראה לי וסיים בבור בזה ואל' לכתחין בברכה עד ביתן הפדיון לכת' :

8) ס"ט ז' א"י ס"ט

הקדוש-פרוך-הוא (טו) להניח ארבע פרשיות אלו, שיש בהם יחוד שמו ויצאת מצרים, על הפרוץ
כנגד הלב ועל הראש כנגד המוח, כדי שנוכר נסים ונפלאות שעשה עמנו, שהם מורים על יחודו
ואשר לו הכוח והממשלה בעליונים ובמתתונים לעשות בהם פרצונו, וישעבד להקדוש-פרוך-הוא
הנשמה שהיא במוח וגם הלב שהוא עקר התאורות והמחשבות, ובה יזכר הפורא ונקיעט הנאותיו.
ויניח של יד (ג) (ג) (י) תהלה (יה) ויברך (ד) (ז) 'להניח (יט) תפלין' ואתר-כך יניח של ראש, 'ולא
יברך כי אם ברכה אחת לשתייהם: הגה ויש אומרים לברך על של ראש (כ) 'על מצות תפלין' אפלו לא הפסיק
ביתנים (הרא"ש הלכות תפלין) (וכן פשט המנהג בבני אשקנז שמברכין (ה) (ו) שתי ברכות. (כא) *וטוב לומר תמיד אחר
הברכה השניה 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' (מהר"י בן חביב, אגור סימן לח):

9) ס"ט ז' א"י ס"ט

יא זכתב רבינו הרמ"א שכן פשט המנהג בבני אשכנז
שמברכין שני ברכות ושוב לומר תמיד אחר הברכה
שניה בשכמל"ו ע"כ משום חשש ספק ברכה לבטלה
כמ"ס במ"י ר"י דכשהוציא שם שמים לבטלה יאמר
בשכמל"ו ע"ש ואינו סובין כלל דמט"ו אם הדבר מרובה
בידינו ולכן יאמר בשכמל"ו למה לו לברך שתיים בברך
אחת כרין כל ספק ברכות ואם הדין ברור בידינו א"כ
למה לו לומר בשכמל"ו ובאמת הלבוש השמיים זה
[וגם כמ"ס פסקי דבר וסמעי"ט כתב שהוא לרווחא דמילתא
ול"ע] ובפשוטו טכר לומר דבני אשכנז פסיקא דהו דצריך
שני ברכות ורק רבינו הרמ"א רפ"א בידו ודשנות המנהג
א"א וכן פסק כן בפ"ו מי שלבנו נקפו יכול לברך
ברכה אחת ושמענו שאיזה גדולים היו מהדרים לענות
אמן בין של יד לשל ראש והיו חושבים זה להפסיק
לענין לברך על של ראש לכל הדעות [וכנ"י בלמח תמוס
על מסר"י בן חנוך שכתב כן דמי מכריחו ליכנס בספק
ברכה לבטלה ולטעול מלמו בלחמה בשכמל"ו ע"ש]:

לבשקה, כמשי"כ בסימן רנ. ולא שהוא ספק גמור. דאם-כן איך יברך
מספק ברכה לבטלה ויסמך על שיאמר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם
ועד'. אלא דאנו בני אשקנז סבירא לן להלקה קדעת ובנו ק"ס, וק
(יט) לרוחא דמלמא להוציא עצמנו מידי כל פקפוק נוהגין לומר
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וזהו (יט) קאר שלא לומר
'ברוך שם רק אחר שיברך השל-ראש על ראשו קראוי, דאם לא-כן
יהיה הפסק בין הברכה להנחה, ויהיה ברכה זו לבטלה בודאי וצריך
לקור ולברך, והעולם נכשלו בזה:

10) ס"ט ז' א"י ס"ט

יב) ולענין נראה דאמירת בשכמל"ו אינו סמעם ספק
ברכה אלא סמעם אחר ואף שהפוסקים כתבו שהוא
סמעם זה מ"ס המנהג נ"ל סמעם אחר דתנה כבר
דקדקט דאין אפשר לברך שתי ברכות על דבר אחד
תם יש מי שהקשה על עיקר שיבת ר"ת שהרי שני
בתוספתא דברכות פ"ז וב"כ הרמב"ם בפ"א סמעשרות
דאם מפריש תרומה תרומה מעשר ומע"ש כאחת מברך
ברכה אחת לכלן וא"כ איך יתקט שני ברכות על שני
התפלין [סג"א סק"ו ומירוט של סג"א ס"ח תמוס ע"ש]:

יג) ולכן נ"ל דברכת על מצות תפלין היא ברכה הודאה
כמ"ס מקורם כהיות מצוה זו וקשר הנבול שמקשר
את ישראל לאביהם שבשמים לזה. אנו מברכים ברכת
הודאה לזכות להשי' על המצב הזה וזכות שעיקר
הודאה בפסק שמו ישראל ולכן זהו הסיבה בשכמל"ו

כמו שעיקר אביט ענה כן בעת שהשמים אמרו שמו
ישראל כדאמא בפסחים [ל"ו]. וראה לזה מלשון
תפלין עצמה שכתב תמיד לזון פליה שהן אות ועדות
ככל רואינו שהשכינה שרה עליו וכו' עכ"ל והוה פירוש
דעל מצות תפלין כלומר על מה שהשי"ת התחבר
אליו אני טתנים לו יתברך שבת ותהיה על זה [עכ"ל]
שהביא מורה פנחס א"ש תפלין וכו' ברכה אחת
להתוודע וכו' עכ"ל וכתב ש"ל דכוונתו דברכת להניח
קא אתרווייהו ולעולם צריך שתים ע"ש:

4)

כך יהי' לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך וגו' (א) שני כחות יש
באדם המשפיעים על ההלכותיו בחיים, ואשר לפיהם יעשה מעשיו עלי
אדמות: הרגש והשכל. הברצון משכנו בלב והשני משכנו בראש, -
 וכאשר דברנו מזה באורך לעיל בפרשת וירא מאמר פ"ג, והנה מחובת האדם
 הוא להשלים עצמו בשני הכחות האלה גם יחד, למען שניהם יהיו תמים
 לעשות הטוב והישר, וי"ל שע"ז מעוררת אותנו גם מצות תפלין שנצטוינו
 להניח אחת על היד כנגד הלב, להורות שהרגש שמושבו בלב, לא יצא
 חוץ לגבולו, ולא יתפעל מהנאות ותענוגים גופנים, רק יהי' מקור נאמן ומעין
 לא אכזב לכל מדה נכונה, כחמד ורחמים חמלה והגינה, וכדומה בהמדות
 הטובות, אשר ברגש יסודן ומלב מוצאם. והאחת על הראש, להורות
 שהשכל יהי' זך ונקי, ולא יעלו בו מחשבות זרות ודיעות נפסדות, המוליכות
 את האדם שולל, לנטות מדרך הטוב וללכת עסקלקלות. - ואולי מפאת זה
 דקדקה התורה ואמרה אצל התפלין של יד לשון לאות (והי' לך לאות על
 ידך) ואצל תפלין של ראש לשון לזכרון (ולזכרון בין עיניך), כי הרגש
 יתפעל בנקל, ותנועה קטנה מכפפת להניעו ולפעול עליו, ולכן למענו, לעוררו
 על תעורתו, די שהתפלין יהי' אך בבחינת אות; אולם השכל לא יתפעל
 מהרה, ולכן יתפעל מהצורך להשפיע עליו בדרך ובמדה מרובה, וע"כ אצל
 התפלין צריכים להיות לזכרון, לעוררו בקביעות ובתמידות, השכם ודבר
 עדי יכו בו שורש להטותו לתחי'.

11
 חסד
 אגיון

(ב) ייני' לשער עוד דבכצית תפלין נכלל הכו' נכבד לעורר את האדם
על שני סוגי החובות הרובצים עליו, ואשר עליו לקיימם בחיים: חובות בין
אדם לתבירו, וחובות בין אדם למקום. תפלין של יד מעוררת
אותנו למלאות החובות בין אדם לתבירו, אחרי אשר בחובות האלה
העיקר הוא המעשה, כאשר מפאת זה במצוה שבין אדם לתבירו, כגון
בצדקה וכדומה, יש למעשה המצוה חשיבות, אף אם נעשתה בלי כונה (עיין
תשרי רדב"ז ח"ג סי' תתפ"ד ובפרשת דרכים דרך האחרים דרוש שלישי מ"ש
בשם מהרי"ט), וזה משום דמה מעשה כשהוא לעצמו תגיע תועלת להחברה
האנושית, וע"כ אף אם לא נתכוון לשם מצוה הנה טוב עשה. והתפלין של
ראש מעוררת למלאות החובות שבין האדם למקום, אשר בהם העיקר
היא הכונה הרוחני והמשבה הטובה, בשעת המצוה, כי מה בצע
בעשיית מצוה, שכל עיקרה בין אדם למקום, אם תחסר לה הכונה הנאותה,
וכמו שהמליצו ע"ז חכמי מדע: מצוה בלא כונה כגוף בלא נשמה, כי כאשר
הגוף בלא נשמה הוא כאבן דומם, ככה אם תחסר הכונה למצוה במה
נחשבה היא.

(ג) והנה החובות שבין אדם לתבירו קודמים לחובות שבין אדם למקום.
וכאשר אנו רואים, שבאם אי אפשר לקיים איהו מצוה בין אדם
למקום, רק עיי' שיעבור על חוב שבין אדם לתבירו, או מוטב שלא יעשה
כלל המצוה משיעשה אותה עיי' שידחה חוב בין אדם לתבירו, שאו הוה מצוה
הבאה בעבירה ולא תעלה לרצון לפני המקום, וכדאיתא בסוכה ל' ע"א, דאין
יוצאין בלולב הגזול משום דכתיב (ישעי' ס"א) כי אני ה' אוהב משפט
שונא גזל בעולה, ועיין בתשרי בית יצחק למו"ז מאוה"ג זצלה"ה חו"ד ח"ב
סי' קס"ו שכתב, דאף דנקטינן דעשה דוחה לית, זה דוקא כשהל"ת הוא בין
אדם למקום, אבל לא כשהל"ת היא בין אדם לתבירו, שאו אין עשה דוחה
אותה, כאשר מה"ט אין עשה דוחה לית דגזל עיי"ש. ולכן מתחלה יש להניח
התפלין של ראש שבה מרומזים החובות בין אדם לתבירו, ואח"כ
תפלין של ראש שבה מרומזים החובות בין אדם למקום, וכן כשחולצין
חולצין מתחלה של ראש ואח"כ של יד, וכדאיתא במנחות ל"ו ע"א: והי' לטוטפות
בין עיניך, כל זמן שבין עיניך יהי' שמים, להורות ג"כ, כי קיום המצות
שבין אדם למקום, המרומזות בתפלין של ראש, לא יתכן רק ביחד
ובהסכם עם קיום המצות שבין אדם לתבירו המרומזות בתפלין
של יד, ולכן מבלי תפלין של יד, כלומר בלי קיום המצות שבין אדם
לתבירו, לא תתכן תפלין של ראש, היינו קיום המצות בין אדם למקום,
 וכאשר אירנו,

36

41

46

51

(ד) ומה נכבדו דברי חז"ל בברכות ו' ע"א: והסירותי את כפי וראית את אחורי וכו', מלמד שהראה הקב"ה למשה קשר של תפלין. כי מחובת האדם היא, להשלים עצמו בשני סוגי החובות הרובצים עליו, ולעשות הטוב והישר גם בעיני אלהים גם בעיני אנשים. וחלילה לו לעשות פירוד בין הדבקים, לבחור באחד ולבעט בהשני, כי האחד בלי השני לא יתכן. וכאשר דברנו מזה למעלה בפרשת וישב מאמר קפ"ד, עיי"ש מה שכתבנו בזה דברים נמרצים. וע"כ אמרו שהראה הקב"ה למשה קשר של תפלין. כלומר שהשיי הראה למשה ששתי התפלין קשורות יחד בקשר אמיץ וחזק, ולא תתפרדנה זו מא, כי האחת לא תתכן בלי השני, וכמו שכתבנו.

12

(ה) ואם באיש פשוט הוא כן, על אחת כמה בח"ח ההוגה בתורת ה', אשר לבו ראה הכמה ודעת, כי הוא ביתר שאת צריך להיות נזהר בזה, להשלים עצמו בשני סוגי המצות שחשבנו, כי אם ימלא רק את החובות שבין אדם למקום, ולא ימלא גם את החובות שבין אדם לחבירו, הנה מלבד מטאו הפרטי יגרום ג"כ שיתחלל שם שמים על ידו, וכמו שאמרו ביומא פ"ו ע"א: ואהבת את ה' אלהיך, שיהא שם שמיא מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש ח"ח ויהא משאו ומתנו באמונה, ודיבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו וכו', פלוני שלמד תורה כמה נעים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו וכו', אבל מי שקורא ושונה ומשמש ח"ח, ואין כשאו ומתנו באמונה, ואין דיבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו וכו', פלוני שלמד תורה, ראו כמה מקולקלין מעשין וכמה מכווערין דרכיו וכו'. וכן אם ימלא החובות שבין אדם לחבירו ולא ימלא החובות שבין אדם למקום, תורתו במה נחשבה היא, וכמו שאמרו חז"ל בשבת ל"א ע"ב: אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגובר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצוניות לא מסרו לו עיי"ש. ומה יקרו הדברים האלה בהבנת דברי חז"ל בתפלין ט' ע"א: ת"ח צריך שידע קשר של תפלין, כלומר התלמיד חכם צריך ביחוד לדעת ולשום בכל עת נגד עיניו את הקשר האמיץ והחזק שיש בין שתי התפלין, כי האחת לא תתכן בלי השנית, ושתייהן יחד חוברות תמיד, תאחדנה ולא תתפרדנה וכאשר אמרנו. ועיין בספרי ברכת אהרן מאמר מ' מה שכתבתי בזה.

6